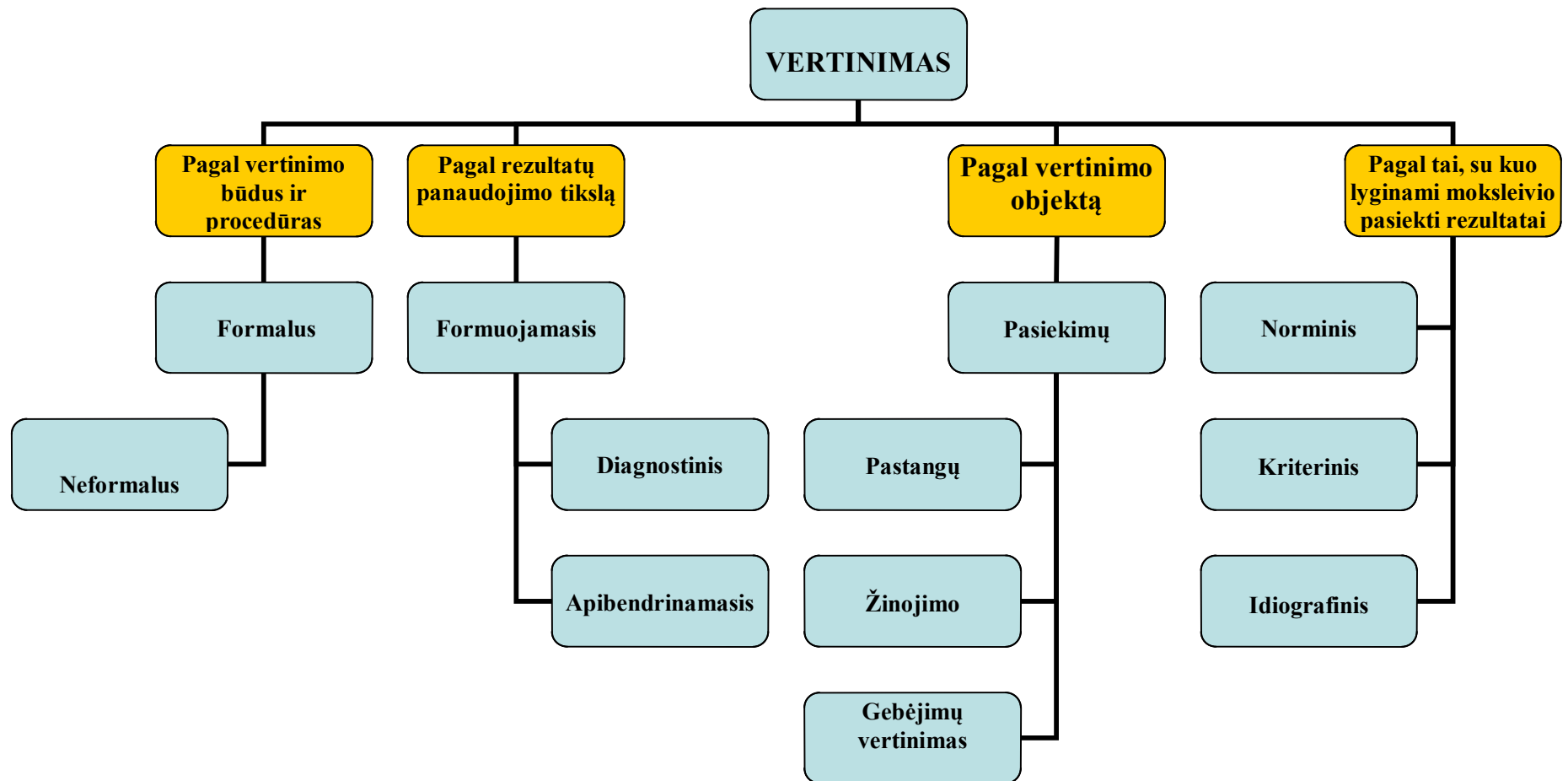

VERTINIMO SISTEMŲ TIPŲ APŽVALGA. KŪRIMO METODIKA

VERTINIMO SKIRSTYMAS

Vertinimo metodikos gali įvairuoti, tačiau visos jos turi:

- ugdyti, o ne slopinti,
- skatinti, o ne bausti;
- neskirstyti mokinių į „gerus“ ir „blogus“, nežeisti jų žmogiško orumo;
- fiksuoti individualią pažangą, o ne lyginti vaikus vienus su kitais;
- nerūšiuoti vaikų pagal prigimtines galias, intelektualius ar kt. gabumus

VERTINIMO TIPŲ KLASIFIKACIJOS

VERTINIMO TIPŲ išskyrimo aspektai: laikas, kriterijai, formos ir kt.

1.) PAGAL VERTINIMO BŪDUS IR PROCEDŪRAS

FORMALUS	NEFORMALUS
Numatoma vertinimo tikslai, laikas, vieta, pobūdis (formos).	Vertinama nuolat ugdymo procese
Remiamasi specifiniais nustatytais kriterijais	Remiamasi mokytojo patyrimu
Įvertinimas užrašomas nustatyta forma (pvz., charakteristika, recenzija, balai, taškai, procentai ir kt.) dienyne vertinimo lape, pasiekimų knygelėje, pažymėjime ar kt.	Įvertinimas neužrašomas arba fiksuojamas mokytojo pasirinkta forma (individualūs užrašai, pasirinkta ir parvirtinta mokykloje forma, simboliai).
	Nuolatinis grįžtamasis ryšys

VERTINIMO TIPAI (pagal Adomaitį, Tamašauską, 2004)

NEFORMALUSIS VERTINIMAS		FORMALUSIS VERTINIMAS
Diagnosticinis vertinimas	Formuojamasis vertinimas	Apibendrinamasis vertinimas
Pastangų vertinimas		Pasiekimų vertinimas
Gebėjimų vertinimas		Žinojimo vertinimas
Norminis vertinimas	Kriterinis vertinimas	Idiografinis vertinimas
Nuolatinis vertinimas		Vienartinis vertinimas
Mokytojo patyrimu pagrįstas vertinimas		Specifiniais kriterijais pagrįstas vertinimas
Tiesioginis vertinimas		Netiesioginis vertinimas
Kitų vertinimas		Savęs vertinimas

II.) PAGAL VERTINIMO TIKSLUS

	DIAGNOSTINIS VERTINIMAS Tikslas – nustatyti mokinio pasiekimų lygį, žinias ir įgūdžius „iki“ mokymosi pradžios ar baigus tam tikrą mokymosi etapą. Atlikus diagnostinį vertinimą, galima tinkamai planuoti, modeliuoti mokymąsi. Toks vertinimas gali būti atliekamas ir baigus mokomojo dalyko temą, jo dalį ir pan. Pastaruoju atveju galima identifikuoti pasiekimus ir pažangą. <i>Šis vertinimas ypač svarbus siekiant gauti grįžtamąją informaciją apie mokymosi komponentus: besimokančių raidą, pastangas ir pasiekimus.</i>	
--	--	--

Diagnostinis vertinimas – toks vertinimo tipas, kuriuo siekiama išsiaiškinti asmens mokymosi galimybes ir spragas, suteikti pagalbą bei numatyti tolesnius mokymosi žingsnius. Diagnostinis vertinimas **paprastai atliekamas** prieš pradedant tam tikrą mokymosi etapą (temą, trimestrą, pusmetį ir kt.). Diagnostinis vertinimas **vertingas tada**, kai jis atliekamas sistemingai. Diagnostinis vertinimas **susideda iš** mokytojo atliekamo kasdieninio mokinių veiklos stebėjimo bei kontrolinių darbų.

DIAGNOSTINIO VERTINIMO DUOMENŲ RINKIMO BŪDAI:

1. Kontroliniai darbai,
2. Rašto darbai (rašiniai ir pasakojimai, atviro tipo užduotys, pasirenkamieji atsakymai, piktogramos, lentelės, diagramos, grafikai),
3. Kasdieniai stebėjimai.

MOKINIŲ PAŽANGUMO DIAGNOZAVIMO METODAI:

- stebėjimas,
- pokalbis,
- anketavimas,
- projekciniai ir projektiniai metodai,
- psichologiniai įvairių tipų testai.

DIAGNOSTINIS VERTINIMAS SKIRTAS:

- **išsiaiškinti**, ar pasiekti mokymosi uždaviniai,
- **kam ir kokia pagalba** reikalinga,
- kokie tolesni mokymosi žingsniai,
- diagnostinio vertinimo **užduotis turi apimti** numatytas įvertinti žinias ir gebėjimus, turi parodyti mokinių pažangą, būti įdomi, patraukli, gerai pateikta, vienareikšmiškai suprantama ir vertinama.

	FORMUOJAMASIS VERTINIMAS Tikslas – numanyti mokymosi perspektyvą, stiprinti daromą pažangą, skatinti mokinius įsitraukti į vertinimo procesus. Dalyvavimas vertinant reiškia, kad besimokantis mokinys suvokia kriterijus, analizuoja savo pažangą, pasiekimus, sunkumus, problemas, bendradarbiauja su mokytoju. Formuojamojo vertinimo paskirtis bei tikslai taip pat siejami ir su vertinimu mokant ir vyksta mokytojo bei mokinio sąveikos metu. Tai reiškia, kad mokantis aiškinamasi, ar pasiekti mokymosi tikslai, mokiniai drąsinami, skatinami išsakyti savo nuomonę, pastabas, jiems teikiama grįžtamoji informacija. <i>Formuojamojo vertinimo rezultatai ir mokytojo, ir mokinio gali būti naudojami valdant (planuojant, organizuojant, tobulinant, stebint) mokymosi procesą.</i>	
--	--	--

Formuojamasis vertinimas – vertinimas, kuris padeda numatyti moksleivio ateities ugdymo(si) kryptį bei veiksmus arba įtvirtinti daromą pažangą. **Jis atliekamas** viso ugdymo proceso metu, kai **siekama** suteikti detalią informaciją apie tolesnio moksleivio mokymo(si) bei tobulėjimo galimybes. Šis **vertinimas negali būti siejamas** su kitais vertinimo būdais, o ypač su pažymiu, nes formuojamojo vertinimo tikslas sunkiai dera su kontrole. Toks **vertinimas skatina** moksleivius mokytis ir padeda mokytojams suprasti, kad vertinimas yra svarbi mokymo(si) proceso dalis, grindžiama moksleivio ir mokytojo tarpusavio santykiu, jų bendradarbiavimu. Formuojamasis vertinimas **leidžia atskleisti** mokinio stipriąsias ir silpnąsias puses, analizuoja esamus pasiekimus ir nesėkmes. Jo **paskirtis** nustatyti, ar jau pasiekti mokymosi tikslai ir uždaviniai, padrąsinti, paskatinti mokinius, išsakyti konstruktyvias pastabas. **Svarbus šio vertinimo bruožas**, kad formuojamasis vertinimas sukuria prielaidas mokiniams pasitikėti mokytoju, geranoriškai bendradarbiauti įveikiant mokymosi sunkumus.

Mokinius **reikia mokyti įsivertinti**, kad jie suprastų pagrindinius mokymosi tikslus **ir žinotų, ko imtis** siekiant sėkmingų rezultatų.

	APIBENDRINAMASIS – SUMUOJAMASIS VERTINIMAS Tikslas – patvirtinti besimokančiojo asmens pasiekimus mokomosios programos pabaigoje. Toks vertinimas gali būti atliekamas baigus dalyko programą. <i>Šio vertinimo rezultatai leidžia spręsti apie programos veiksmingumą ir atskleidžia mokinių pasiekimus, t. y. įgytas žinias, gebėjimus, nuostatas ir pan.</i>	
--	---	--

Mokymosi rezultatams apibendrinti baigus atskiro dalyko arba dalyko modulio programą taikomas **apibendrinamasis vertinimas** (pasiekimų patikrinimai). Jo **paskirtis** yra apibendrinti, kaip mokinsys, mokinių grupė ar mokytojas dirbo, siekdami tam tikrų mokymosi tikslų ir uždavinių. Apibendrinamieji įvertinimai **leidžia daryti išvadas apie** atlikimo lygį (bendrosios praktikos pagrindai).

	KAUPIAMASIS VERTINIMAS Tikslas – surinkti daugiau informacijos apie mokinių padarytą pažangą ir ją vertinti naudojant įvairius metodus. Taikant kaupiamąjį vertinimą įvairūs vertinimo metodai gali būti naudojami Kompleksiškai. Tai leidžia spręsti apie vieno ar kito mokinio pažangą.	
--	--	--

Kaupiamasis vertinimas – tai informacijos apie mokinio mokymosi pažangą ir pasiekimus kaupimas, kai mokinsys už per pamoką pasiektą pažangą, namų darbus, originalumą, kūrybiškumą, iniciatyvumą gauna susitartą taškų skaičių:

Kaupiamojo vertinimo kriterijus nustato mokytojas ir paaiškina mokiniams, kiek jie gauna taškų už tam tikrų užduočių atlikimą; nutarimą dėl kaupiamojo vertinimo konvertavimo į 10 balų sistemą tvarkos, priima dalyko mokytojas, aptaria metodinėje grupėje ir apibrėžia dalyko vertinimo sistemoje ir supažindina mokinius.

Kaupiamasis vertinimas galimas:

- už namų darbų atlikimą (jei užduodami, pvz. dorinis ugdymas ar kūno kultūra - retai);
- už darbą grupėse, jei įtraukiami visi grupės nariai arba grupė geriausiai atlieka užduotis;
- už papildomus ir projektinius darbus;
- už dalyvavimą teminiuose renginiuose ir olimpiadose;
- už aktyvų, kryptingą dalyvavimą pamokoje;
- stendo, parodos, dekoracijų, mokomosios medžiagos parengimą;
- savo ir kitų klaidų taisymą;
- atsakinėjančiojo papildymą;
- už pamokų lankomumą;
- už tvarkingus pamokos užrašus.

III.) PAGAL TAI, SU KUO LYGINAMI MOKSLEIVIO PASIEKTI REZULTATAI

KRTITERINIS VERTINIMAS

Pasaulio edukologai teigia, kad šiuolaikinis vertinimas turėtų būti labiau kriterinis.

Edukologijos mokslininkas Gudynas R. patvirtino, kad **kriterinis vertinimas** – kai vertiname lyginami su visuotinai priimtais kriterijais.

Kriterinis vertinimas – vertinimas, kurio pagrindas – tam tikri kriterijai (pvz., standartai), su kuriais lyginami mokinio pasiekimai. Vertinama analizuojant, kiek veikla atitinka apibrėžtus kriterijus. **Kriterijai siejami** su standartu ir turi būti apibrėžiami prieš vertinimą, dėl jų susitariama, jų įsipareigojama laikytis. Standartuose gali būti apibrėžiami pasiekimų lygmenys (pvz., minimalusis, pagrindinis, aukštesnysis).

Kriterinis vertinimas **dažniausiai naudojamas** tuomet, kai vienu metu reikia įvertinti kelias gebėjimų ar kompetencijų sritis. Vertinant kriteriniu būdu visi moksleiviai gali gauti geriausius įvertinimus, jei jie įvykdė standarto reikalavimus, ir visi gali būti įvertinti blogai, jei nėra pasiekę standarto reikalavimų.

IDIOGRAFINIS VERTINIMAS

Idiografinis (individualios pažangos) vertinimas – moksleivio pasiekimų ir pažangos vertinimo tipas, pagal kurį lyginant dabartinius pasiekimus su ankstesniaisiais stebima ir vertinama asmens daroma pažanga. Naudojant idiografinį vertinimą, sekamas kiekvieno moksleivio augimas bei tobulėjimas ir **vertinama pagal padarytą pažangą**, o ne lyginant vieną moksleivį su kitais. Idiografinis vertinimas **leidžia** kiekvienam asmeniui mokytis pagal savo galimybes, prigimtinius gabumus, ir skatina jį nuolat tobulėti, orientuojantis į vis aukštesnius reikalavimus. Idiografinis vertinimas kiekvienam moksleiviui **laiduoja** psichologinį saugumą: iš moksleivio nereikalaujama tiek, kiek jis nepajėgia; moksleivių nelyginant tarpusavyje, sumažinama konkurencijos keliamas įtampa.

Idiografinio vertinimo tipas derinamas su kriteriniu vertinimu, t.y. vertinimu pagal išsilavinimo standartų reikalavimus. Šiuo atveju kiekvienas moksleivis „auga“ savo tempu ir pagal savo galimybes.

NORMINIS VERTINIMAS

Norminis vertinimas atliekamas lyginant moksleivių rezultatus tarpusavyje. Norminis vertinimas sudaro sąlygas mokytojui išskirstyti (išranguoti) moksleivius pagal jų pasiekimų lygį.

Norminiu vertinimu **siekiami** įvertinti mokinio rezultatai, lyginant jį su kokios nors aiškiai apibrėžtos mokinių grupės to paties dalyko rezultatais. Šis vertinimas **leidžia** lyginti mokinį su kitos mokyklos, klasės mokiniiais. Tačiau norminis vertinimas nedaug ką pasakys apie tai, kaip pavyksta įgyvendinti konkrečios mokyklos arba mokytojo tikslus, nepasakys kaip mokiniams šiuo metu sekasi.